

WŁODZIMIERZ MAJTKOWSKI

Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin — PIB, Ogród Botaniczny KCRZG w Bydgoszczy
w.majtkowski@ihar.edu.pl

Ewolucja priorytetów gromadzenia i zachowania zasobów genowych traw przez Ogród Botaniczny KCRZG w Bydgoszczy w latach 1971–2017*

Evolution of the priorities of collection and preservation of gene grass resources by the Botanical Garden of National Centre for Plant Genetic Resources in Bydgoszcz in the years 1971–2017

Realizację programu gromadzenia, przechowywania oraz opracowywania zasobów genowych traw rozpoczęto w Ogrodzie Botanicznym IHAR w Bydgoszczy w 1971 roku. Przygotowano założenia metodyczne do gromadzenia i oceny ekotypów 6 podstawowych gatunków traw pastewnych — kupkówki pospolitej, kostrzewy trzcinowej, k. łąkowej, życicy trwałej, tymotki łąkowej i wiechliny łąkowej, w aspekcie ochrony zasobów genowych i wykorzystania ich w hodowli nowych odmian. Zorganizowano pierwsze wyjazdy terenowe na obszary woj. bydgoskiego, gdańskiego, olsztyńskiego i poznańskiego, gdzie pozyskano 244 ekotypy, w tym: 153 w postaci kęp oraz 91 prób nasion. Drogą wymiany nasiennej z innymi placówkami naukowymi (ogrody botaniczne, instytucje hodowlane) otrzymano dodatkowo 1055 prób, w tym 58 odmian oraz 997 obiektów, które ze względu na brak informacji o miejscach zbioru określano pojęciem formy. Dla każdego ekotypu zakładano "Kartę informacyjną ekotypu", na której umieszczano dane paszportowe oraz wykonane w ciągu całego sezonu wegetacyjnego wyniki obserwacji fenologicznych i morfologicznych. Karty informacyjne spełniały funkcję bazy danych. Pierwszą kolekcję *ex situ* traw założono na terenie Zakładu Doświadczalnego IHAR w Kończewicach k. Chełmży, gdzie znajdowała się do 1975 roku. W latach 1972–1975 w kolekcji zgromadzono 4771 ekotypów i form oraz 283 odmiany traw pastewnych. Każdy obiekt reprezentowany był przez 21 roślin,

* Prace zostały wykonane w ramach programu wieloletniego „Tworzenie naukowych podstaw postępu biologicznego i ochrona roślinnych zasobów genowych źródłem innowacji wsparcia zrównoważonego rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju” koordynowanego przez IHAR-PIB a finansowanego przez MRiRW.

wysadzonych w trzech rzędach. Co roku gromadziło się około 1000 arkuszy materiałów zielnikowych. W dniach 28-29.05.1974 r. zorganizowano w Bydgoszczy i Kończewicach pierwszy pokaz kolekcji traw dla hodowców. O potrzebie istnienia takiej kolekcji i wartości zgromadzonych w niej materiałów najlepiej świadczy fakt przekazania hodowcom po pokazie 603 próbek, w tym 114 w postaci kęp i 489 w formie nasion. Wizyty polskich hodowców traw w bydgoskiej kolekcji stały się tradycją, a wykorzystanie gromadzonych materiałów sięgało średnio 30%. Początek XXI wieku przyniósł zmianę zainteresowania hodowców spowodowaną zapotrzebowaniem rynku na trawy gazonowe. Rozszerzono zestaw pozyskiwanych w trakcie ekspedycji ekotypów o takie gatunki jak: kostrzewa czerwona, mietlica – pospolita i rozłogowa, wiechlina — gajowa i błotna, śmiałek darniowy oraz zmodyfikowano zestaw waloryzowanych cech związanych z użytkowaniem trawnikowym. W związku z postępującą w ostatnich latach intensyfikacją gospodarki łąkarskiej oraz rozwojem cywilizacyjnym, które powodują przekształcanie oraz ubożenie fitocenoz łąkowych i pastwiskowych, priorytetem powinno być zwiększenie ochrony pozostałych gatunków traw występujących we florze Polski (trwale zadomowionych jest 196 taksonów). Większość z tych gatunków w kolekcji *ex situ* KCRZG reprezentowana jest w przez 1–2 ekotypy lub wcale.